

1. Uluslararası Gönüllü Hizmet Kavramı

1.1 Sözcükler ve anlamları

“Gönüllülük” ya da “gönüllü hizmet”: aynı şeyler mi?

Her kavramın ulusal ve yerel çağrışımlarının farklı olduğunu bildiğimiz için bu sözcükler arasında yaptığımız ayrıma ve bu kavramların vurgulandığı belli başlı konulara bir açıklık getirmek istiyoruz.

Konuyu başından ele alabilir ve İngilizce’ye Latince’den geçen “voluntas” sözcüğüne bakabiliriz. Bu sözcük özgür irade, kişisel seçim ya da tercih anlamına gelmektedir. “Gönüllülük” kişinin zamanını, çabasını, becerilerini ve iyi niyetini bir parktaki çöplerin toplanması, çocuklara ev ödevlerinde yardım edilmesi gibi çeşitli işler için sunma arzusunun bir ifadesidir.

Bir de “hizmet” sözcüğüne bakalım. Bunun İngilizce karşılığı da Latince “servitium” sözcüğünden gelmektedir ve çoğunlukla görev, iş, ödev gibi eş anlamlı sözcüklerle tanımlanmaktadır. Bu ifadenin özünde, bir kimseye belirli bir süre içinde bir şey sağlama ve bunu yaparken de önceden kararlaştırılan bir sonucu ve bu anlaşmada yer alan kişilerin karşılıklı yararını göz önünde tutma anlayışı vardır.

Demek ki, “gönüllülük” gibi “gönüllü hizmet” de kendiliğinden olup, kişinin özgür iradesine bağlıdır; kişiye sağladığı hizmet karşılığında ücret ödenmez (yine de bazen giderlerin finansal olarak karşılanması öngörülebilir). Bunun yanı sıra gönüllü hizmet, belirli bir dönem zarfında yapılması tasarlanan bir etkinliktir. Etkinlik, katılan herkesi bağlayan kurallar ve yönetmeliklerden oluşan uygun bir çerçevenin çizildiği ve bütün ortaklara görevlerinin ve haklarının bildirildiği bir anlaşmaya dayanır. Gönüllü hizmet, amaçların ve araçların daha resmi olarak tanımlanması demektir. Bu nedenle genellikle, gönüllü olmak isteyen insanların katılabileceği uzman kuruluşlar tarafından yürütülür.

Elinizdeki eğitim dosyasında “gönüllü hizmet”ten söz ediyor olacağız.

1.2 Gönüllü hizmetin çeşitli yönleri

Coğrafi kapsam gönüllü hizmetin belirleyici unsurlarından biridir. Çeşitli ülkelerden katılımcılara yer vermenin yol açtığı kültürlerarası bir zorluk söz konusudur. UGH, değerli bir öğrenim deneyimi olabileceği gibi, iyi hazırlık yapılmadığı takdirde büyük bir başarısızlıkla da sonuçlanabilir. Bununla birlikte, bir ülkedeki çeşitli toplulukların (dini, etnik, cinsiyet, vb.) katıldığı ulusal düzeydeki bir projenin de kültürlerarası bir boyutu olabilir. Seyahat giderleri veya vize sorunları, insanları bazen sadece ulusal ya da bölgesel düzeyde belirli bir amaç etrafında bir araya toplamaya karar vermenize neden olabilir. Bu eğitim dosyası, iki ayrı Avrupa kurumu arasındaki işbirliğinin bir ürünü olduğu için daha çok Avrupa’daki girişimlerin kültürlerarası boyutuna odaklanılmaktadır.

Gönüllü hizmet projeleri, süre ve içerik bakımından büyük çeşitlilik gösterir. Genellikle birkaç gün ile bir ay süren ve “çalışma kampı” olarak adlandırılan kısa vadeli projeleri süre bakımından birinci grup olarak ayırabiliriz. Hatta bazı kuruluşlar, hafta içinde zaman bulamayan yerel gönüllüler için hafta sonlarında çalışma kampı düzenlerler. Bir ila altı ay süren “orta vadeli projeler”, ikinci grubu, bu süreyi aşan “uzun vadeli projeler” ise üçüncü grubu oluşturur.

Gönüllü hizmet projeleri, gruplara yönelik projeler olabilir; farklı çevrelerden gelen kişiler veya küçük gruplar, daha büyük bir karma grup halinde bir arada çalışırlar. Çalışma kampları genellikle böyledir. Orta ve uzun vadeli projelerde ise çoğunlukla bir ya da birkaç gönüllü, daha uzun süreli bir işe yerleştirilirler. Bu tür gönüllüler bazen “OVG” ya da “UVG” olarak adlandırılırlar (sırasıyla orta ya da uzun süreli gönüllü.)

“Eğitim ve Gençlik için Avrupa Ortaklığı” çerçevesinde, ağırlıklı olarak gençlere yönelik UGH programları konusuna değineceğiz. “Gençliğin” yaş olarak tanımı, bir kuruluşun ya da bir ülkeden diğerine değişmektedir. Genellikle en düşük yaş sınırı, proje düzenleyenlerin daha küçük katılımcılara karşı yasal sorumlulukları olmasından ötürü 18’dir. Üst sınır ise ortaöğrenimin tamamlanması, meslek seçimi

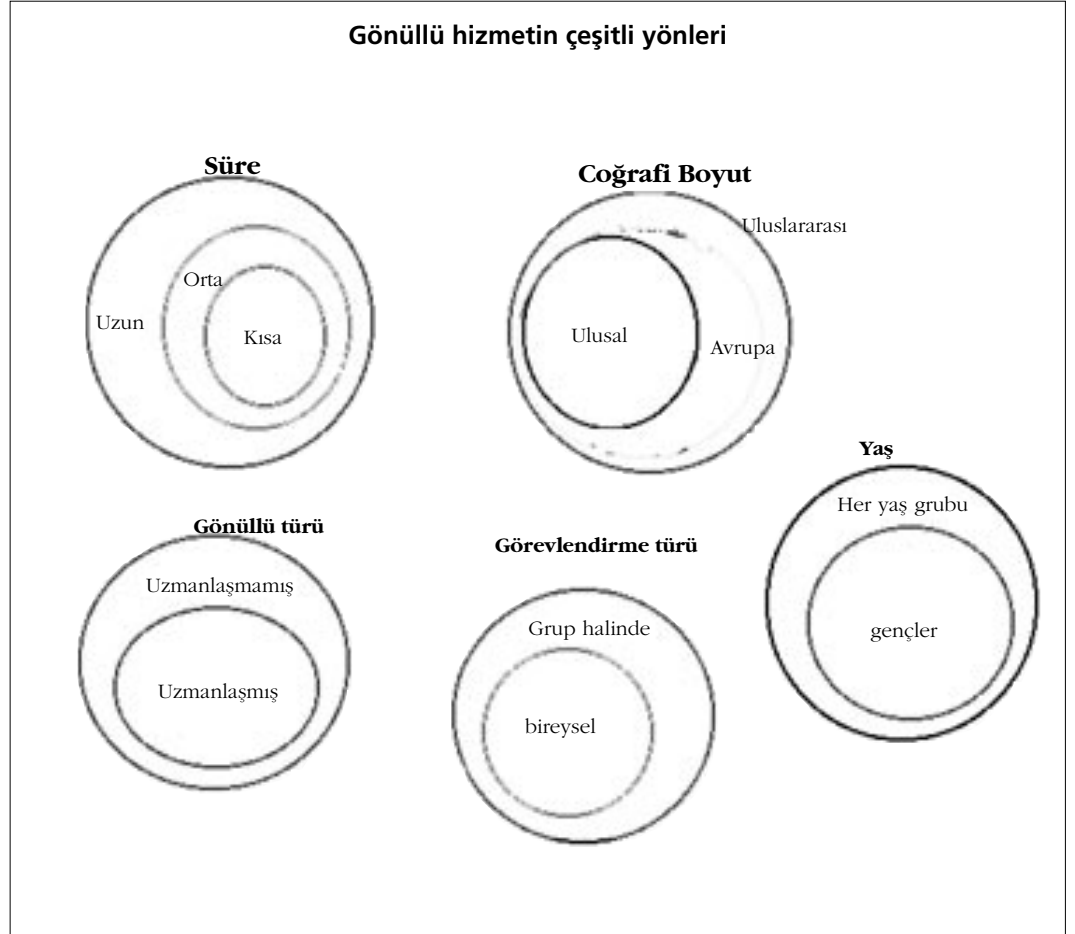
mi dönemi ve yaşam tarzının belirlenmesi arasındaki geçiş süreci dikkate alınarak 25 ile 30 yaş arasında tutulmuştur.

Gönüllü hizmet kuruluşları ilgi alanlarına bağlı olarak, uzmanlaşmamış ya da profesyonel gönüllülerle çalışabilirler. Belirli bir mesleki deneyimi olan gönüllülerle çalışan kuruluşlar, uzun vadeli projelerde görevlendirilen yetişkinlerle çalışmaya özen gösterirler (örneğin, "Birleşmiş Milletler Gönüllüleri"). "Barış için Gençlik Hareketi" veya "Uluslararası Kültürel Gençlik Değişimi" gibi gençlerin gönüllü hizmetine odaklanan kuruluşlar, genellikle belirli mesleki becerileri olmayan katılımcılara açıktır. Bu tür kuruluşlar gönüllü hizmetten, hem bir projeye katkıda bulunmanın hem de belirli bir alanda beceri ve deneyim kazanma-

nın aracı olarak yararlanırlar. Gönüllü hizmet kuruluşlarının ve ilgili oldukları alanların bir listesi için Ek 2'ye bakınız.

Sonuç olarak, bu eğitim dosyasında daha çok 18 yaşından büyük ve herhangi bir uzmanlığı olmayan genç gönüllülere yönelik çeşitli süreçlerde ve Avrupa düzeyindeki uluslararası gönüllü hizmet projeleri üzerinde durulmaktadır. Gönüllüler tek tek ya da gruplar halinde görevlendirilebilirler. Bu eğitim dosyasında sunulan araçları kendi gönüllü hizmet modelinize uyarlamak için biraz düşünmeniz yeterlidir. İmkân dahilindeki projelerin çeşitliliğine ilişkin daha çok fikir edinmek için Bolum 1.5'de yer alan "Çalışma alanları: bazı örnekler" başlıklı yazıda birkaç örnek verilmiştir.

Gönüllü hizmetin çeşitli yönleri

1.3. Uluslararası Gönüllü Hizmetin Gelişimi

Uluslararası Gönüllü Hizmet programlarını, içinde buldukları koşullardan bağımsız olarak değerlendiremeyiz. Genellikle uzun bir tarihsel geçmişi olan bu programlar, (genç) insanların ve genelde toplumun ihtiyaçlarına verilen bir yanıtır. Bu nedenle, UGH programlarının tarihsel gelişimini ve bu tür programlarla sosyal refah düzeyi arasındaki ilişkiyi kısaca değerlendireceğiz

1.3.1 Biraz Tarih

Başlangıç

Esne, Fransa, 1920: çeşitli Avrupa ülkelerinden bir grup genç, Birinci Dünya Savaşı sırasında yıkılan evlerin bir bölümünün yeniden inşasına yardım etmek üzere bir araya geldiler. Bu ilk uluslararası gönüllü çalışma kampı girişimini, İsviçreli barışsever Pierre Céréssole başlatmıştı. Céréssole, uluslararası bir ekibin yardıma ihtiyacı olan insanlara yardım girişiminin, savaşın açtığı derin yaraları sarmanın ve barışa ve anlayışa katkıda bulunmanın bir yolu olduğuna inanmaktaydı.

Bu çalışma kampı, özel kuruluşların uluslararası gönüllü gençlik hizmet programlarını başlattıkları bir dönemin de başlangıcı oldu. Bu programlar hem kadınlara hem de erkeklere açıldı. Yüzde yüz gönüllü katılıma dayanan söz konusu programlar işbirliği içinde yürütülmüş, katılımcılar açısından kişisel gelişim gibi pek çok şey sağlamıştır. Aynı dönemde çoğu Avrupa hükümeti, genç erkeklere yönelik zorunlu hizmet programlarını geliştirmeye çalıştı. Bunun ardındaki neden, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan barış antlaşmalarıyla birlikte zorunlu askerlik hizmetinin yasaklanmış olması ancak hükümetlerin genç erkek nüfusunu hâlâ ulusal değerlere göre "eğitmek" ve aynı zamanda ulusal kimliklerini pekiştirmek istemeleriydi. Ne var ki, hiçbir Avrupa ülkesi uluslararası baskıdan ötürü böyle bir programı uygulamaya geçiremedi.

Resmi ve özel girişimler arasındaki gerilimin yanı sıra zorunlu ve gönüllü hizmet arasında yaşanan gerilim de gençlik hizmet programlarının başlangıcından günümüze değin belirleyici unsuru olmuştur.

1920'den 1945'e: askeri çatışma bağlamında gençlik hizmet programları

Birinci Dünya Savaşıyla geçen dört korkunç yıl Avrupa'yı yıkıntılar, insanını da umutsuzluk içinde bırakmıştı. Çeşitli ülkelerden gençlerin toplum yararına çalışmak üzere bir araya gelmesinin, ulusal sınırları aşan bağların ve dostlukların kurulmasına olanak tanıyacağına inanan kimse-ler vardı. Böylelikle gelecekteki anlaşmazlıklara bir set çekilebilirdi. Bu düşünceden hareketle çeşitli kuruluşlar (büyük bir çoğunluğu din esasına dayanıyordu), Uluslararası Gönüllü Hizmet programlarını başlattılar. Bu kuruluşlardan üçü bugün hâlâ varlıklarını sürdürmektedir: Uluslararası Yurttaşlık Hizmeti (Service Civil International), Barış için Gençlik Hareketi (Youth Action for Peace) ve Uluslararası Uzlaşma Birliği (International Reconciliation Union - Internationaler Versöhnungsbund).

Bu üç kuruluş amaçlarından çok ilkeleri bakımından kendi dönemleri için hayli radikaldiler. Etkinliklerine hem kadınlar (kadınların, temel hakları için hâlâ mücadele ettikleri bir dönemde) hem de erkekler katılabilirdi. Çalışma kamplarında her türlü askeri talimden uzak duruluyordu. Gençlerin bu çalışmalara gönüllü katılımı ilkesine yürekten inanıyorlardı. Bu ilkeler bugün de geçerliliğini korumaktadır.

Bununla birlikte, 1929 krizinden sonraki büyük iktisadi durgunluktan ötürü otuzlu yılların başında ulusal hükümetler, gençlik hizmet programlarının (genç) işsizliğe bir çare olabileceği düşüncesiyle avundular. O dönemin bu türdeki bir resmi gençlik hizmet programına en iyi örnek, Freiwillige Arbeitsdienst (Gönüllü İş Hizmeti) idi. 1931 yılında Almanya'da başlatılan bu program, 25 yaşın altındaki işsiz gençlerin ağırlıklı olarak gençlik ve sosyal hizmet alanlarında yirmi haftaya kadar gönüllü hizmette bulunmalarına olanak sağlıyordu. Bu program kısa sürede genişletildi; hükümet ise giderek daha çok içinde yer aldı ve daha katı kurallar ve yönetmelikler uyguladı. Ulusal Sosyalist Parti iktidara gelmez bütün gençler için zorunlu Reichsarbeitsdienst'i ("Reich" İş Hizmeti) yürürlüğe koydu. Çalışmanın içeriği savaşın yol açtığı ihtiyaçlara bağlı olarak sık sık değişti.

1945 sonrası: sivil toplumun yavaş yavaş güç kazanması

1945 yılının ortamı muhtaç insanlar, yeniden inşa zorunluluğu ve uluslar arasında yeni köprülere duyulan ihtiyaç ve benzeri sorunlar bakımından yirmi yedi yıl önceki durumdan çok farklı

değildi. Tek fark, sivil toplumun geçmiş deneyimlerinden ders çıkarabilmiş ve bu sayede çok sayıda UGH programını daha hızlı bir şekilde başlatabilmiş olmasıydı. Savaşın hemen ertesindeki programların çoğu yeniden inşa konusuna odaklanmıştı ancak, pek çok kuruluş 1950'li yılların ikinci yarısına doğru yeni çalışma alanları aramaya koyuldu. Kısa süre içinde sosyal bakım sektöründe -hastaneler, huzur evleri, çocuk ve gençlik merkezleri vb.- yardıma büyük bir talep olduğu anlaşıldı. Sonraki yıllarda, 1968'deki öğrenci protestoları ve gösterileriyle birlikte gönüllü hizmet veren STK'ların çoğunda siyasal bir profil oluşturmaya yönelik güçlü bir hareket oldu. Çalışma kamplarında konferanslar verilmeye ve tartışmalar yapılmaya başlandı; nükleer güç karşıtı hareketlerle ya da barış girişimleriyle işbirliği yapıldı.

Çoğu Avrupa ülkesi birkaç yıl boyunca yeniden inşa konusuna eğildikten sonra zorunlu askerlik hizmetine ilişkin tartışma tekrar gündeme geldi. 1955 yılına gelindiğinde Avrupa ülkelerinin çoğu, özellikle de giderek şiddetlenen soğuk savaşı (Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik

Devletleri arasındaki) göz önünde bulundurarak askerlik hizmetini yeniden uygulamaya koymuşlardı. Askerlik hizmetini protesto eden genç gruplarla karşı karşıya kalan pek çok batı Avrupa yönetimi, toplumun yararı için alternatif bir "sivil hizmet" düşüncesini geliştirdi. Ne var ki, çoğu ülkede topluma hizmet daha güç koşullar altında yapılmaktaydı; daha uzun süreliydi, daha çok mesai gerektiriyordu ve daha az mali destek sağlanıyordu. Savaş sonrasında ilk kuşağıyla birlikte (1968'den sonra) "vicdani redciler" in sayısında öyle büyük bir artış oldu ki sosyal bakım sektörü zamanla onlara bağımlı hale geldi. Bu nedenle zorunlu askerlik hizmetine bir son vermeye ve profesyonel bir ordu kurmaya ilişkin sorunlar ortaya çıktı (bkz. Bölüm 1.3.2. Mevcut tartışmalar).

Uluslarüstü kurum ve kuruluşların rolü

Unesco, UGH alanında etkin bir rol oynayan ilk uluslararası kurum oldu. 1948 yılında Unesco, Uluslararası Gönüllü Hizmet Koordinasyon Kurulu'nu (CCIVS) kurdu. CCIVS başından itibaren bu alandaki bütün STK'lar için bir şemsiye kuruluş işlevini gördü. Üye kuruluşlar arasında deneyimlerin paylaşılmasını, UGH programları için daha iyi koşulların sağlanması yönünde resmi düzeyde görüşmelerin yapılmasını ve bu olanaklara ilişkin bilginin sağlanmasını amaçlamaktadır.

Başlıca iki Avrupa kurumu olan Avrupa Konseyi ve Avrupa Komisyonu, 1990'lı yıllarda bu alanda etkinlik göstermeye başladılar. Avrupa Konseyi'nin buradaki asıl amacı üyesi olan ülkelere, genç gönüllülerin hareketliliği için daha elverişli (yasal) koşulları sağlamaları ve hareketliliğin önündeki engelleri kaldırmaları için baskı yapmaktır. 2000 yılının Mart ayında Avrupa Konseyi, bu alandaki minimum kalite standartlarının saptandığı (bkz. www.coe.int) Gençler için Ülkeler Aşırı Uzun Vadeli Gönüllü Hizmetin Geliştirilmesine Yönelik Avrupa Konvansiyonu'nu onayladı.

Avrupa Komisyonu, 1990'lı yılların başından beri "Avrupa için Gençlik" programı çerçevesinde gençlere yönelik Uluslararası Gönüllü Hizmet projelerine fon sağlamaktadır. 1996 yılında Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdeki gençler için (18 ila 25 yaş) öncelikle uzun vadeli gönüllü hizmet projelerine finansal destek sağlayan "Avrupa Gönüllü Hizmeti" (EVS) programını başlattı. 2000 yılından bu yana aday ülkelerde de gönüllülük fırsatları sunmaktadır (ayrıca bkz. Bölüm 2.3.2, Fon sağlayanlar ve fon bulma olanakları).

Eğitim için Öneriler

Yurtdışında uzun süreli bir gönüllü hizmet için hazırlanan gönüllülerin küçük bir tarih araştırması yapmaları son derece yararlı olur. Kendilerinden aşağıdaki sorularla ilgili olarak bilgi toplamaları istenebilir :

- Ülkenizde gençlere yönelik ne tür gönüllü hizmet programları var?
- Bu programlar ne zamandan beri yürütülmektedir ?
- Bu programları kim ve neden başlattı?
- Geçmişte yürütülen ancak bugün durdurulmuş olan ne tür programlar vardır?
- Bu programlar neden durduruldu?
- Devletin UGH ile ilgili olarak geçmişteki rolü neydi? Bu rolü bugün nasıl tanımlarsınız?

Gönüllüler bir hafta sonunda hazırlık çalışması yapmak üzere bir kez daha toplandıklarında bulgularını özet halinde bir postere kaydederek (ya da başka yaratıcı yollardan yararlanarak) gelmelidirler. Bulgularını grup içinde karşılıklı olarak değerlendirmeli ve tartışıcı ya da ilginç buldukları noktaları tartışmalıdır.

Bu çalışma sayesinde gönüllüler, bu tür programların geniş bir siyasal bağlamdaki rolünün farkına varabilirler. Bu farkındalık, gönüllünün yurtdışındayken kültürlerarası bir duyarlılık geliştirmesine katkıda bulunabilir.

Son olarak, bu alandaki uluslararası STK'ler arasında en büyük kuruluş olan "Gönüllü Hizmet Kuruluşları Derneği"nden söz edilmelidir; söz konusu dernek bir anlamda bir semsiye kuruluştur. 1989 yılında belli başlı birkaç Uluslararası Gönüllü Hizmet STK'sı, uluslararası gönüllü hizmetin önünde duran ulusal ve uluslararası düzeylerdeki engellere işaret edilip tanımlanması ve bu engellerin ortadan kaldırılması doğrultusunda işbirliği yapılması için bir "yönetim kurulu" kurdu. Sözü edilen bütün bu kuruluşlara ilişkin bilgiyi Ek 2'de bulabilirsiniz.

1.3.2. Mevcut tartışmalar

Günümüzde Batı Avrupa ülkelerinde gönüllü hizmet konusunda başlıca iki siyasal tartışma vardır. Bir yanda, genellikle devletler tarafından sağlanan sosyal refahın temininde gönüllülerin rolü hakkında bir tartışma yürütülmektedir. Diğer yanda ise gönüllü hizmetle emek piyasası arasındaki hassas ilişki tartışılmaktadır. Uluslararası Gönüllü Hizmet alanında etkin olan temsilcilerin, eğitim dosyasının sınırları içinde bu siyasal tartışmaların ve olası etkilerinin bilincinde olmalarını sağlamayı hedefliyoruz.

Sosyal refahın sağlanmasında gönüllülerin rolü

Zorunlu askerlik hizmetinin kaldırılmasıyla birlikte pek çok ülke (İngiltere, Fransa ve Belçika vb.), geçmişte çok sayıdaki "vicdani redcinin" toplumsal refah düzenine sağlamış olduğu katkıyı karşılamak ve telafi etmek gibi zorlu bir meseleyle karşı karşıya kaldı. Bu tartışmanın odağında, sosyal refah düzenindeki insan kaynağı açığını ele almak üzere, gençlere yönelik resmi toplumsal hizmet programlarının -gönüllü ya da zorunlu- başlatılması konusu vardır. Gönüllü hizmet programları, her ne kadar düzenleyicileri tarafından amaçlanan bu olmasa da, sosyal refah düzeninin işleyişine katkıda bulunur. Bütün gönüllülerin katkılarını toplayarak bunu ekonomik bir değere çevirdiğiniz takdirde çok büyük bir rakamla karşılaşırsınız. Devletler büyük ölçüde, gönüllülerin sosyal refah düzenine getirdikleri katkıya bağımlıdır. Siyasal tartışmalar sosyal refah düzeni için gerekli olan insan kaynağının tümüyle finanse edilmesi konusunda yeterince istekli olunmadığını göstermektedir. Bundan dolayı hükümetler zamanını, enerjisini ve olanaklarını toplum yararına seferber edecek olan "etkin vatandaşlara" gereksinim duyduklarının farkındadır.

İngiltere buna iyi bir örnektir. "Thatcher döneminde"

hükümet, gönüllülük geleneğini istismar etmiş ve sosyal refah düzeninde ciddi bir kısıtlamaya gitmişti. Günümüzde gönüllü programlarının ve kuruluşlarının büyük katkısı kadar, bunların gönüllüler açısından eğitsel değeri de devlet tarafından kabul edilmektedir. Hatta 2000 yılında ulusal düzeyde, Milenyum Gönüllüleri (www.millenniumvolunteers.gov.uk) adı verilen büyük çaplı bir gönüllü toplumsal hizmet programı başlatılmıştır. Başka ülkelerde de, her ne kadar işçi sendikaları gönüllü işin ücretli işin yerini aldığı iddia etseler de, benzer resmi toplumsal hizmet programları geliştirilmektedir. Bu ise bizi sonraki tartışma konusuna getirmektedir.

Gönüllü iş ve emek piyasası arasındaki hassas ilişki

Gerçekten de, gençlerin emek piyasasına katılmalarını destekleyen tasarılarla, gönüllü hizmet programları arasında genellikle sıkı bir rekabet vardır. Gönüllü hizmet programları çoğunlukla resmen tanınmamaktadır; "gönüllüler" in hemen hemen hiçbir ülkede yasalar çerçevesinde tanınmaması ise -ya çalışsınız ya da öğrencisinizdir- bir takım sıkıntılara neden olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak gönüllülerin konumu çok

Üzerinde düşünülmesi gereken sorular

Gençlere yönelik -ulusal ya da uluslararası- gönüllü hizmet programlarını düzenleyen herkes bu meselelerin farkında olmalıdır. İçinde bulunduğunuz siyasal ortamı anlamak için aşağıdaki soruları yanıtlamaya çalışın:

- Gönüllülerinizin ücretli işleri alma olanağı var mıdır? Ev sahibi kuruluşlarınızla bu konuda yazılı anlaşmalar yaptınız mı?
- Gönüllülerin ve yalnızca ücretli personelin sağlayabilecekleri arasındaki sınırı nasıl çiziyorsunuz?
- Programınızda gönüllülere mesleki niteliklerin kazandırılmasını amaçlanıyor musunuz? Öyleyse bu konuda gönüllülerinizin gelişimini nasıl izliyorsunuz?
- Gönüllü hizmet, gençlerin emek piyasasına katılmalarını desteklemenin bir yolu mudur?
- Devletlerin özel gönüllü hizmet programları karşısındaki rolü nedir?
- Genelde gönüllü hizmetle ya da Uluslararası Gönüllü Hizmet ile ilgili kanunlar var mıdır?

Tavır alın ve harekete geçin:

- Ülkenizde zorunlu askerlik hizmetini kaldırmaya yönelik planlar hakkındaki mevcut tartışmayla ilgili bilgi toplayın.
- Mevcut tartışmada kendi deneyimlerinizi yansıtan bir tavrınız olsun. Kuruluşunuzdaki gönüllülerle ve personel üyesi iş arkadaşlarınızla bu konu hakkında konuşun.
- Kimlerin siyasal düzeyde bir çıkarı olduğunu ve bu tartışmadaki konularını araştırın.
- Daha geniş bir alandaki diğer kuruluşlarla görüşün: gönüllü hizmet programları düzenleyen diğer STK'lar, vicdani redçiler adına resmi düzeyde görüşmeler yürüten kuruluşlar, sosyal refahı temin edenler, vb.
- Küçük ağlar oluşturun; bu ağlar UGH ya da genelde gönüllü iş ile ilgili yasa tasarıları düzenlenirken hükümette kulis faaliyetinde bulunmanıza yardımcı olabilir.

belirsizdir (örneğin vergiler ya da sosyal güvenlik açısından). Çeşitli kuruluşlar ve ülkeler, gönüllülerin statüsüyle ilgili yasaların çıkması için baskı yapmaktadırlar. Örneğin Almanya, Freiwillige Soziale Jahr (Gönüllü Sosyal Yıl) ya da Avrupa Gönüllü Hizmet programlarından birine katılan gönüllülere yasal bir statü tanımaktadır.

1.4 Uluslararası Gönüllü Hizmetin Nedenleri

İdealist misiniz, pragmatist mi?

Çeşitli kişiler ve kuruluşlar, Uluslararası Gönüllü Hizmetin genelde topluma ve özelde gönüllülere sağladığı yararlar konusunda birbirinden farklı görüşlere sahiptir. Bazı kuruluşlar UGH'yi hoşgörüyle, kültürlerarası eğitimi, toplumsal ve kültürel ilerlemeyi ve yerel toplulukların genel gelişimini pekiştirmenin bir yolu olarak görür; bazıları ise zor koşullar altında yetişmiş gençler için UGH'nin, kişisel kapasitenin artırılmasında, yeni becerilerin edinilmesinde ve hatta kimi durumda topluma entegrasyonun yeniden sağlanmasında büyük bir fırsat olduğu görüşündedir.

Kuruluşunuzun insan ve mali kaynaklarını UGH'ye yatırma gereğini bilmeniz, gerek doğrudan bütün çalışmanızı ilgilendirdiği için gerekse de ciddi bir varlık nedeni olmayan bir projenin başarısı kolay değerlendirilemeyeceği için önemlidir. Bu nedenle sizi aşağıdaki anketi yanıtlamaya çağırıyoruz.

Anket: Bunu neden yapıyorsunuz?

"Katılmıyorum" (solda) ve "Katılıyorum" (sağda) arasındaki kesintisiz çizgide yer alan bir daireyi işaretleyiniz.

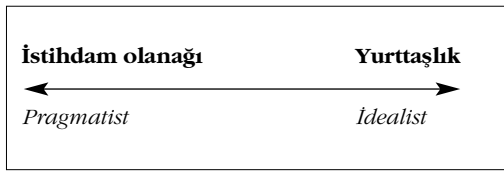
C-E Spektrumu	katılmıyorum	katılıyorum
Gönüllü hizmet, sözcüğün de ifade ettiği gibi, yardıma ihtiyacı olanlara hizmettir.	0 1 - 0 2 - 0 3 - 0 4 - 0 5	
Gönüllü hizmette bulunmak eksikliklere işaret ederek (sosyal bakım, yardıma ihtiyacı olan topluluklara yardım, vb.), toplum hakkında siyasal bir görüş bildirmektir.	0 1 - 0 2 - 0 3 - 0 4 - 0 5	
Gönüllü hizmet, daha iyi bir iş bulmak için iyi bir hazırlıktır.	0 5 - 0 4 - 0 3 - 0 2 - 0 1	
Gönüllü hizmet, fedakâr bir yaşam felsefesidir.	0 1 - 0 2 - 0 3 - 0 4 - 0 5	
Özgeçmişinizde gönüllü hizmet projelerinin varlığı olumlu bir etki yaratır.	0 5 - 0 4 - 0 3 - 0 2 - 0 1	
Y-G Spektrumu	katılmıyorum	katılıyorum
Gönüllüler, bir proje için harekete geçirilen ek iş gücüdür.	0 1 - 0 2 - 0 3 - 0 4 - 0 5	
Gönüllülerin hizmetleri sırasında yeni bir şeyler öğrenmeleri önemlidir.	0 5 - 0 4 - 0 3 - 0 2 - 0 1	
Gönüllüler, gönüllü hizmetin en önemli aktörleridir.	0 5 - 0 4 - 0 3 - 0 2 - 0 1	
Gönüllü oldukları halde iyi ve verimli bir çalışma yapma gereği duyarlar.	0 1 - 0 2 - 0 3 - 0 4 - 0 5	
Gönüllü hizmet, gönüllüyü zenginleştiren bir deneyim olmalıdır.	0 5 - 0 4 - 0 3 - 0 2 - 0 1	
Toplam sayı:		

İşaretlediğiniz dairelere karşılık gelen rakamları toplayın. Eğer puanınız 40'ın üstünde ise, daha çok "idealist" bir kişisiniz; 20'nin altında ise, "pragmatist" olabilirsiniz. Aşağıda bu tabloyla ilgili daha çok bilgi bulabilirsiniz.

Aşağıdaki tablolarda bu farklı yönlerin uç noktaları resmedilmektedir. Çoğu kuruluş iki karşıt ucun bir bileşimini temsil eder. Kuruluşunuzu bir sınavdan geçirebilir ve insanların bunu yapma nedenlerini algılayışlarında bir benzerlik olup olmadığını ölçebilirsiniz.

İstihdam Olanığına karşı Yurttaşlık Spektrumu

İdealistler

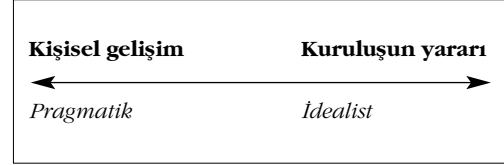
Bu kuruluşlar, Uluslararası Gönüllü Hizmet'i yürütme nedeni olarak vatandaşlığın üstünde dururlar. Bu anlamdaki bir yurttaşlıktan, kişinin topluma etkin katılımı ve kendisini hem başkalarına hem de genelde topluluğa bir biçimde adanması anlaşılmaktadır. Gönüllülüğe ilişkin bilhassa fedakar bir bakış açısına sahip olan bu kuruluşlara göre Uluslararası Gönüllü Hizmet projeleri, gençlerin boş zamanlarını başkalarının ve genelde toplumun yararına ayırmalarına imkân verir ve böylelikle yurttaşlık anlayışını öne çıkararak geliştirir.

Pragmatistler

Spektrumun diğer ucundakiler istihdam olanağı üzerinde durmaktadırlar. İstihdam olanağı, kişinin iş bulma potansiyeliyle bağlantılı olduğu için kişilerin mesleklerinde ilerlemelerine ya da iş bulmalarına olanak sağlayan niteliklerin ve becerilerin toplamıyla ilgilidir.

Gençlerin yaşamda başarılı olmak için bir iş gereksinim duydukları görüşünü göz önünde bulunduran kuruluşlar Uluslararası Gönüllü Hizmet'i, gençlerin yeteneklerini bu amaç doğrultusunda geliştirmelerinin bir yolu olarak görürler. Gençleri Uluslararası Gönüllü Hizmet programlarına alırken toplumun yararından ziyade onların yeni beceriler kazanmalarını ve iş bulmalarını kolaylaştırmayı düşünürler.

Kişisel Gelişime karşı Kuruluşun Yararı Spektrumu

İdealistler

Bu kuruluşlar gönüllüleri, kendi çalışmalarını gerçekleştirmek ve müşteri gruplarına belirli hizmetleri sağlamak üzere gereken insan kaynağı olarak görürler. Etkinliklerinin içeriği ve sonuçları üzerinde dururlar ve gönüllülerin işlerin verimli bir şekilde yapılmasına nasıl katkıda bulunabilecekleri konusuna eğilirler. Bu durumda kuruluş, Uluslararası Gönüllü Hizmet'ten doğrudan bir yarar sağlamadığı takdirde bunu yapmayı anlamsız bulur.

Pragmatistler

Gönüllüler böyle bir durumda kuruluşların ilgi odağı olup, çalışmalarının ana amacı olarak görülürler. Bu kuruluşlar, gönüllü hizmetin yerel topluluk üzerindeki etkisini tümüyle kuramsal bir çaba olarak değerlendirdikleri için göz ardı ederler. Bu nedenle bütün gayretlerini gönüllülerin yeni kişisel deneyimlere açık olmalarına, ufuklarını genişletmelerine, bu süreç içinde kendilerini daha iyi tanımalarına ve birer yetişkin olmalarına yardım etme yönünde gösterirler.

Ağırlıklı olarak yurttaşlığa vurgu yapan kuruluşlar, Uluslararası Gönüllü Hizmeti de daha çok kuruluşa getirebileceği yararlar bağlamında değerlendirme eğilimindedirler. İstihdam olanağını yol gösterici ana ilkelerinden biri olarak gören kuruluşlar ise Uluslararası Gönüllü Hizmetin getirdiği kişisel kazançlar üstünde daha çok dururlar. Birbirine zıt bu kavramlar bölünemez bir bütünü oluşturur ve iki uç arasındaki bütün konular olasılık dahilindedir. Her kuruluş uygulamada, toplumun/kuruluşun ve gönüllünün menfaatleri arasındaki doğru dengeyi bulmak zorundadır. Gönüllü hizmetin hiçbir yönü diğerini tümüyle dışlamaz; bu ikisinin bileşimi, bir projenin başarılı olabilmesini sağlar. Bir gönüllünün yeni deneyimler ve beceriler edinmekten duyduğu hoşnutluk, yerel topluluğun yararına olan bir projeye verimli bir katkıda bulunuyor hissini taşımadığı takdirde eğer eksik kalır.

1.5 Çalışma alanları: bazı örnekler

“İnsanlara gidin; onlarla birlikte yaşayın; onları sevin; onlardan bir şeyler öğrenin. Bildikleriyle kadarıyla işe başlayın, sahip oldukları kadarıyla bir şeyler oluşturun ve en iyi önderlerle birlikte çalışın. Öyle ki, iş ortaya çıktığında insanlar, “bunu biz kendi başımıza yaptık” diyebilsinler.” (Lao Tzu, MÖ 700)

Uluslararası Gönüllü Hizmet projeleri çok çeşitli çalışma alanlarında yürütülebilir. Bu bölümde farklı çalışma alanlarına ilişkin genel bir fikir vermeye çalışacağız. Çeşitli projeler çoğunlukla aynı anda ancak farklı alanlarda yürütüldüğü için kendi içlerinde kolaylıkla bölünemeyebilir.

Bununla birlikte, bütün gönüllü hizmet projelerinin temel aldığı bazı ortak noktalar vardır: farklı kültürel birikimleri olan insanların karşı karşıya gelmeleri ve bir alışverişte bulunmaları, bir arada yaşamaları ve günlük sorumlulukları paylaşmaları. Bu projelerde amaçlanan, birlikte çalışılan kişilere ders vermektense çok, birlikte yeni beceriler edinmek, deneyimleri paylaşmak, bir arada yaşamak ve gelişmektir. Projelere katılan kişilerin tümü belirli bir alanda belirli bir bilgi birikimine sahip olmayabilir. Ancak bazı deneyimli proje liderlerinin yardımı sayesinde elbirliğiyle şaşırtıcı sonuçlar elde edebilir. Gönüllüler etkinlikleriyle profesyonel elemanların yerini almadan, onların günlük çalışmalarına ayrı bir boyut katarlar.

Toplumsal projeler

Toplumsal projelerde gönüllüler, birtakım sıkıntıları olan kişilerle çalışırlar. Bu gibi projeler göçmenler, azınlıklar, çocuklar, yaşlılar ya da dezavantajlı koşullarda yaşayan gençlerle çalışmaya odaklanabilir. Yoksul kentsel alanlardaki çocuklar için oyun alanlarının tasarlanması, yaşlılarla yaratıcı etkinlikler bu gibi projeler dahilinde yürütülen faaliyetlerdendir. Projeden faydalanan kişilerle birlikte birtakım etkinlikler düzenlerken sanattan da çoğu zaman bir araç olarak yararlanılır. Diğer projeler

Esin kaynağı olarak Raval Kültürel Çoğulculuk:

SCI-Katalanya'daki “Raval Kültürel Çoğulculuk” projesi, Barselona kentinin yoksul bir bölgesi olan Raval'daki çeşitli göçmen toplulukların bir arada yaşamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Her yıl uluslararası bir gönüllü ekibi, göçmen ailelerden gelen ve boş zamanlarını özel merkezlerde (Cassals) geçiren gençlerle birlikte bir çalışma kampında çalışmaktadır. Uluslararası ortam, gençlerin kendi kimlikleri konusunda bilinçlenme sürecini kolaylaştırırken, çok kültürlülüğün bir zenginlik olduğunu ve kendilerinden farklı olana saygı duymaları gerektiğini öğrenmelerini sağlar.

Yazın düzenlenen çalışma kampları arasında yerel gönüllülerle birlikte yürütülen bir dizi etkinlik, işin somut daha bir somut hale gelmesini sağlar. Etkinlikler arasında Barselona'nın çeşitli yerlerinde düzenlenen bir sergi de vardır. Bu sergide gençlerin göç konulu resimlerine yer verilmiştir.

Esas düşünce, ailelerin ilgisini uyandırarak, diğer aileler ve yerel halkla buluşmalar ve tartışma ortamları aracılığıyla “bir arada yaşamaya” sürecine onların da yavaş yavaş katılmalarını sağlamaktır. Bu etkinlikler çeşitli yerel kurumlarla yeni bağlantıların kurulmasını da sağlamıştır. Kurumlar ve STK'lar arasındaki ortaklık, tipik polis denetimi yönteminin artık uygun olmadığı kentsel bölgelerdeki anlaşmazlıklarla basa çıkmanın bir yolu olarak görülmektedir.

SCI Katalanya'yla bağlantı için:

sci@pangea.org <http://www.pangea.org/sci>

daha çok belirli bir temaya odaklanmakla birlikte (örneğin çevresel, kültürel miras vb.) özel ihtiyaçları olan katılımcıları da kapsar (bakınız Bölüm 6.1, “dezavantajlı gençlere” yönelik gönüllü hizmet).

Çevreyle ilgili projeler

Pek çok kuruluş biyotopların oluşturulması, ağaç ekimi, nehirlerin ve denizlerin temizlenmesi veya koruma altındaki bir çevrede eğitsel parkurların çizilmesi yoluyla doğal çevrenin korunmasına katılır. Çevresel projeler çöp azaltma yöntemleri ve yaratıcı yeniden dönüşüm yolları üzerine de durur. Projeler katılımcıların, yerel halkın ve ziyaretçilerin çevrelerindeki doğanın zenginliği ve onu koruma gerekliliği konularında bilinçlenmelerini sağlar.

Esin kaynağı olarak Legambiente

Çevreyle ilgili gönüllü hizmette uzmanlaşmış bir İtalyan kuruluşu olan Legambiente, her yıl çevre bilincini geliştirme günü düzenlemektedir. Örneğin 2001 yılında 400.000 İtalyan gönüllü, Akdeniz ve çevresindeki kirlilik artışıyla mücadele ve çevre bilincini yerleştirmeye yönelik ortak bir girişim çerçevesinde bazı önemli kumsalları temizlediler. Yaklaşık 3.000 gönüllü dalgıç da 150 noktada su altını temizleme çalışmalarına katıldı. Çeşitli yerel EVS gönüllüleri, görevlerinin bir parçası olarak bu etkinlikte yer aldılar. Pek çok belediye, kuruluşun bu etkinliğinden esinlenerek zaman içinde günlük sorumlulukları üstlenmeye başladı.

Bağlantı için:
legambiente.vol@tiscalinet.it
www.legambiente.com

Eğitsel projeler ve mesleki eğitim

Her proje bir dereceye kadar eğitsel öğeler içerir. Eğitsel projelerde projeden faydalanan belirli bir grubun üyelerinin bir beceri kazanması ya da belirli konularda (örneğin, sağlık, ırkçılık) bilinçlenmeleri amaçlanmaktadır. Eğitsel projelerin özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından önemli bir rolü vardır. Projeler çoğunlukla çeşitli ülkelerden gönüllülerin, okumayazma ve sayısal programlarda temel eğitim veren öğretmenler gibi yerel ihtiyaçları bilen, yerel gönüllülere verdiği destekle sürdürülür. Gönüllüler tarafından kütüphaneler kurulur ya da eğitim malzemesi üretilir. Bu eğitsel projelerin bir bölümü için daha uzmanlaşmış bir gönüllü tipine ih-

Esin kaynağı olarak Concordia

Fırtına sonrası yeniden inşa. Fransız kuruluşu Concordia, 1999 yılında çıkan bir fırtınanın ortalığı yerle bir etmesinden sonra ulusal parkların temizlenmesi ve kamusal altyapının yeniden inşa edilmesi için çeşitli projeler ve çalışma kampları düzenlemiştir. Gönüllüler, en tehlikeli ortamların denetim altına alınmasından sonra park yetkililerinin rehberliğinde çalışmışlardır.

Bağlantı için:
concordia@wanadoo.fr
www.concordia-association.org

tiyaç duyulmakla birlikte, akran eğitiminin katılımcı yaklaşımına dayanan projeler de vardır; projeden faydalananların eşit düzeyde katılımı sağlanır (örneğin, seramik atölyeleri, tarımla ilgili becerileri paylaşmak vb.). Bu gibi projelerin sonucu olan ürünler ek bir gelir kaynağı olabilir.

Esin kaynağı olarak "Carlitos ile ABC"

Honduras'taki bir topluluğu esas alan bu eğitsel proje, alternatif eğitim ve öğrenim yöntemleri olmamasından ötürü "ludotheque"lerin (oyun kütüphanesi) kurulmasını amaçlamaktadır. Bu merkezler, Avrupalı gönüllülerin yardımıyla kurulmakta ve bu kişiler merkezlerin yararına para toplama etkinlikleri düzenlemektedirler. Ludotheque'ler okulların bünyesinde kurulduğu gibi belediyeye bağlı olanları da vardır. Merkezlerin etkinlikleri ve başarısı, büyük ölçüde gönüllülerin çabalarına bağlıdır.

Bağlantı için:
ICYE:icye@icye.org.www.icye.org

Acil eylem, önlem ve yeniden inşa

Bazı kuruluşlar doğal felaketlerden sonraki müdahalede uzmanlaşmışlardır. Aynı kuruluşlar insanın sebebiyet verdiği felaketlerin sonrasında ortaya çıkan durumlara müdahale etmek üzere de çalışırlar. Yoğun bir eğitim alan ve böyle bir durumda neler yapılması gerektiğini bilen yerel gönüllülerle çalışırlar. Kısa süreliğine çeşitli ülkelerden gelen gönüllüler, felaketlerin önlenmesiyle ilgili bu alandaki çalışmalara katılırlar. Bunun yanı sıra uzmanlar acil yardımından sonra olay yerinde güvenlik görece sağlandığında kimi gönüllülere ihtiyaç duyabilirler. Söz konusu gönüllüler bu noktada da uzmanlara yardımcı olabilirler. Bu tür projelere örnek olarak kuru mevsimde orman yangınlarının gözlemlenmesi, kamu binalarının bir savaş sonrasında yeniden inşa edilmesi, doğal felaketler açısından tehlike altındaki bölgelerde eğitsel kampanyaların düzenlenmesi, afetzedelerin beslenmeyle, sıhhi ve psikolojik bakımla ilgili temel ihtiyaçlarının sağlanmasına yardım edilmesi sayılabilir.

Kırsal gelişme ve yenileme

Başta az gelişmiş ülkelerdekiler olmak üzere pek çok kırsal topluluk, altyapı yoksunluğunun sıkıntılarını yaşamaktadır. Gönüllüler hastalıkların önlenmesi için basit tuvaletlerin yapımında ve temiz içme suyunun sağlanması için kuyuların açılmasında veya okul inşasında çalışarak bu sıkıntıların giderilmesine yardım ederler. Kırsal kesimlere yönelik projeler, çoğunlukla eğitsel öğeler de içermektedir. Yenileme projeleri sanayileşmiş ülkelerde de yaygındır. Bu tür projeler genellikle, yıpranmış kamu yapılarının yenilenmesi ya da düzeltilmesi konularına odaklanır. Uluslararası gönüllü ekipleri, okul öğrencileriyle birlikte okul duvarlarını boyayabilir, hasar görmüş eşyaları onarabilir ya da hep birlikte bir spor sahası yapabilirler.

Esin kaynağı olarak UNA Değişim

UNA Değişim, 1995 yılından beri Wales'de (İngiltere), nüfusun azalmasından ve ekonomiden kaynaklanan sorunların yaşandığı kırsal bir bölge olan Carmarthenshire'da 100'ün üzerinde çalışma kampı düzenlemiştir. Bu projelerde, bölgenin geçmişine değinen bilgi panolarıyla birlikte turistik bir ağ oluşturmak üzere tarihi yürüyüş parkurları (işe ulaşım, haç sırasında, hayvanları nakletmekte kullanılan) açılmaktadır. Bunun pek çok yararlı sonuçları vardır: kamu ulaşımını düzeltmek, turizmi ve yerel ekonomiyi teşvik etmek, insanları hem yerel miras hem de doğal ve inşa edilmiş çevrenin korunması konularında bilinçlendirmek.

Bağlantı için:
unaexchange@btinternet.com
www.unaexchange.org

Barış ve uzlaşma

Ülkeler ve kültürlerarası gönüllü hizmet projeleri sayesinde diyalogun geliştirilmesi ve anlaşmazlıkların çözümlenmesi amaçlanmaktadır. Barış ve uzlaşma konularına eğilen projeler, daha çok eğitim ve çalışma projelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Bu projeler kapsamında farklı çevrelerden insanlar, insan hakları ve barış kültürü üzerine tartışmak ya da farklı günlük yaşam deneyimlerini paylaşmak üzere bir araya getirilirler. İşbirliği potansiyelinin bir göstergesi olarak elbirliğiyle bir

şeyin yeniden inşa edildiği ya da yenilendiği bir çalışma projesi yürütülebilir. Böyle bir projeye katılanların bir süreliğine bir arada yaşamaları ve günlük iş dağılımı deneyimini paylaşmaları bile işin iç yüzüne ilişkin önemli bir fikir edinmelerine yetebilir.

Esin kaynağı olarak MIFOC Kültürlerarası Mostar Festivali

Dokuz yerel kuruluş ve iki Fransız kuruluşu bir araya gelerek bu projeyi hayata geçirmiştir. Kültürlerarası bir festivalin düzenlenmesine dayanan bu projenin üç ayağı vardır: Avrupa değişim programı, sivil toplumu desteklemek üzere yerel toplumsal eylem ve festival. Fransız kuruluşları, Fransa'daki gönüllülerle birlikte kamuoyunu bölgedeki durum konusunda bilgilendirmek üzere bir dizi bilinçlendirme etkinliği de yürütmektedirler.

Bağlantı için:
mostarinterculturalfestival@yahoo.com
www.kolaps.org

Kültürel mirasın korunması

Acil durumlara ilgili projelerde olduğu gibi kültürel mirasın korunması konusunu ele alan projelerde de gönüllüler çoğunlukla profesyonel uzmanların yanında çalışırlar. Uzmanlaşmamış gönüllülerin bu tür projelerde yer alması, basit koruma yöntemlerinin geliştirilmesini teşvik eder. Bu projeler, yerel halkı olduğu kadar katılımcıları da kendilerini çevreleyen mirasın değeri ve önemi konusunda bilinçlendirir. Kültürel miras hem somut (tarihi binaların yenilenmesi, arkeoloji projeleri vb.) hem de somut olmayan miras (geleneksel bilginin ve el sanatlarının sonraki kuşaklara aktarılması) ile ilgilidir.

Esin kaynağı olarak Union Rempart

Fransız kuruluşu Union Rempart, her yıl dünyanın dört bir yanından gelen gönüllülerin yardımıyla tarihi anıtları restore etmektedir. Sémignan Satosu, kültürel ve pedagojik etkinlikler ve eski bilgilerin genç kuşaklara aktarılması ve yerel sanatlarla, geleneklerin korunması için bir ortam oluşturmak üzere yenilenmiştir. Gönüllüler şatonun çevresini temizlemişler ve şatonun temellerinin restorasyonuna katılmışlardır.

Bağlantı için:
contact@rempart.com www.rempart.com/